

KAKO OTROKE VODITI SKOZI DIGITALNI GOZD DANAŠNJEGA DNE

Vir: mag. Martina Peštaj, medijska psihologinja, urednica Otroškega in mladinskega programa na Televiziji Slovenija

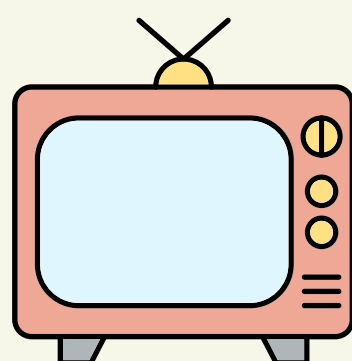
KAJ ŽELIJO GLEDATI OTROCI : KAJ MI ŽELIMO, DA GLEDAJO

Digitalni mediji so dežurni krivec za vse slabe navade otrok, a če jih uporabljamo ustrezno, lahko različne vsebine otroke navdihujejo, učijo, informirajo in zabavajo.

Otroci se morajo naučiti gledanja medijskih vsebin; mnogi prizori, liki in podobno se prav "zažrejo" v nas in nas spremljajo tudi v odraslo dobo, saj smo kot otroci "vpijajoč sistem", ki srka vase.

Iskati je treba vsebine, ki otroka nagovorijo v točno tistem določenem obdobju; učijo se v vsaki zanimivi, privlačni in zabavni situaciji - mogoče se ne bodo naučili tistega, kar smo si zamislili mi (ali ustvarjalci), zagotovo pa se nečesa bodo: vedenja na zaslonu, odzivanja na socialne informacije (kako se pogovarjati), pridobivanja socialnih veščin, delovanja v nekem okolju in potem v drugem (zato so mlajšim otrokom všeč prizori, v katerih se prepoznajo npr. nedeljsko kosilo v Sloveniji je precej drugačno od kosila v kateri drugi državi - vsebino bodo sicer sprejeli, a domača jim je bližje, se poistovetijo).

Odgovore na vprašanja o lastni identiteti, svetu okoli sebe, dobijo tudi prek medijev, sploh v današnjem času, ko je tega res veliko in so temu ves čas izpostavljeni.
Npr. otrok, ki konstantno gleda razne šove talentov, dobi občutek, da bo v tem svetu preživel samo tako, da bo res izjemen v plesu, petju ali nečem podobnem - pomembno je, da se z otrokom pogovarjamo, ko to gledamo.

KAJ VSE MORA OTROK POZNATI, DA LAHKO KONSTRUKTIVNO, KONKRETNO IN KAKOVOSTNO GLEDA VSEBINE

• razumevanje televizijskega/filmskega jezika

Izrazna sredstva služijo kot signal za vsebino (npr. ko se slika zamegli, pomeni, da so prikazani spomini, sanje ...) - otroku do približno 4. leta je to vse isto, vse "zares", nato pa doživi AHA moment, v smislu "ajaaa, ona si domišlja, si želi biti baletka, to še ni zdaj, v tem trenutku" - tega prepoznavanja se otrok nauči, ni prirojeno (prav tako prepoznavanje žanrov, ko že samo po glasbi zaznamo, kakšna vrsta vsebine je).

• razumevanje televizijske/filmske vsebine

Razumevanje medija kot izraznega sredstva (da vedo, da to ni ZARES, predšolskim otrokom je vse "zares", zato tudi nimajo težav z govorečimi kužki, v smislu "te zgodbe se dogajajo, oni živijo svoje življenje - zakaj pa ne :)).

• razumevanje oblike pripovedi

Razumeti linijo pripovedi - uvod, zaplet, vrh, razplet, katarzičen zaključek; tega majhni otroci ne vedo, gledajo na to po nekih linearnih delih, zato če na nekem delu postanejo zaskrbljeni, jih je strah, se "zataknejo", prenehajo z gledanjem, in potem nimajo konca, ostanejo v napetosti, ne doživijo olajšanja. Niso še sposobni predvideti, da se bo zaplet verjetno rešil (pomembnost starostno primernih vsebin in pogovora z odraslimi!).

• ločevanje med resničnim in izmišljenim

• različne socialne perspektive, empatija

Vživljanje v različne like, prestopanje med vlogami. Zmožnost vživljanja v drugega, opazimo, da se ne povežejo vedno vsi otroci z istim, naslovnim junakom - izhajajo iz sebe, svojih doživetij in izkušenj.

• stopnja moralnega razvoja

Ugotavljajo, kaj je prav in kaj ne, kdo je good/bad guy.

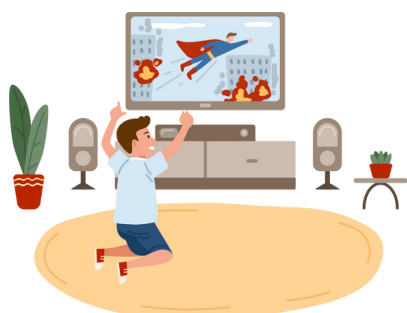
• povezovanje tistega, kar vidi na zaslonu, z veliko količino dejstev, ki niso neposredno predstavljena

Zato je tako pomembno izbrati vsebino glede na starost in otrokovo stopnjo razumevanja.

VSAKA VSEBINA NA OTROKA DELUJE NA TREH NIVOJIH

OŠEBNO DOŽIVETJE

Primer:
lahko je polna dvorana otrok, ko boš enega vprašal, kakšna se mu je zdela vsebina, bo rekel, da je bila žalostna, medtem ko bo drugi rekel, da je bila smešna.

Nekateri se poistovetijo z glavnim junakom, spet drugi se lažje primerjajo s kom, ki ima stransko vlogo, odvisno je tudi od preteklih izkušenj in starosti otrok.

Analiz ne delamo vnaprej, otroke vedno najprej vprašamo, kako so se počutili, kaj so doživljali med gledanjem, predvsem zato, da izrazijo to, kar imajo v sebi.

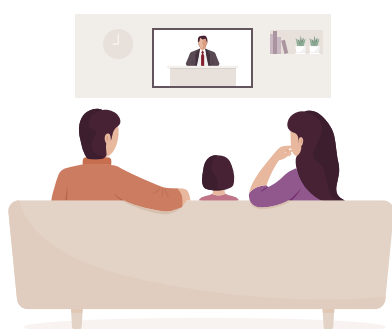
FILMSKI JEZIK

Da znajo ovrednotiti to, kar so videli, morajo poznati nekatere elemente in razumeti televizijski/filmski jezik (morajo se naučiti gledati)

ter imeti tudi določeno miselno zrelost, da znajo to videti oziroma prepoznati med samim gledanjem določene vsebine.

VSEBINA

Pomemben je pogovor o tem, kako so določeno vsebino videli, slišali, kakšen vpliv nanje je imelo dogajanje, ki so si ga ogledali;

ogledana vsebina lahko pusti globok vtis, o njej lahko razmišljajo še dneve, tedne, leta in deluje nanje ves ta čas.

PEDIATRI odsvetujejo uporabo medijev do 2. leta - do takrat otroci vsekakor nimajo niti približno toliko od otroških oddaj, kot od realnih izkušenj, dejavnosti igre.

Vendar pa vsebine kljub temu nastajajo, na nas pa je, kako se bomo odločili - niti ni pomembno **KOLIKO** in **KDAJ**, temveč **KAJ** otrokom predvajamo.

KAJ JE TISTO, KAR JE RES POMEMBNO PRI VSEBINAH, KI JIH PONUJAMO OTROKOM IN MLADOSTNIKOM

To, da so zgodbe z vidika otrok in mladih, jih postavimo v središče in jim damo glas; prikazovati reči, ki so jim pomembne, da jih opogumljajo, poudarjajo njihove sposobnosti - ne, da jim kažejo česa ne znajo in ne zmorejo, temveč, da jim dajo možnost, da je vse mogoče in da jih jemljemo takšne, kot zares so, ne da jih ves čas korigiramo, popravljamo.

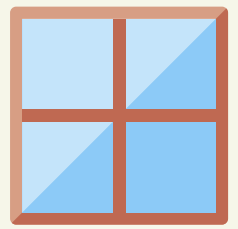
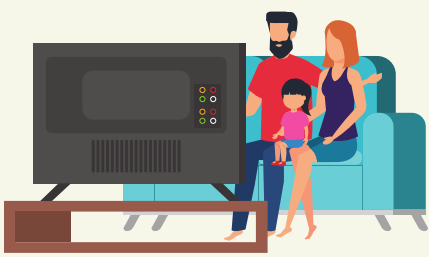
Kakovostne zgodbe odpirajo prostor, kjer se otroci dobro počutijo, cenijo sebe in življenje. Otroci se želijo počutiti dobro, vredno, kompetentno, varno, samostojno in takšni prizori so jim najbolj všeč. Nimajo radi stvari, ki jim "obležijo", jim naredijo težo, saj tega še ne znajo predelati oz. od se od tega čustveno distancirati.

Povsem neprimerni do odprti konci, kajti otroci potrebujejo ta "vse je v redu" zaključek, da so pomirjeni in se počutijo varno.

IZBIRA VSEBIN

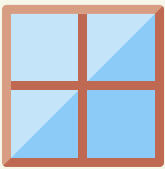
- ★ Vsebine so otrokom zanimive le, če jih razumejo.
- ★ Izbor vsebin glede na starost in razvojno stopnjo.
- ★ Pomen raznolikosti televizijskih/filmskih/gledaliških žanrov (ko vidijo neko vsebino, se lažje pogovarjajo o zahtevnejših temah).

Skupno gledanje in skupne dejavnosti so neprecenljive za naš odnos z otrokom; gre za medsebojno povezanost v skupni izkušnji, utrjevanje vrednot, nevtraliziranje negativnih sporočil (pomirimo, razložimo, če se kje "zataknejo").

Medijske vsebine so otrokovo okno v svet in naše okno v otrokov svet (na vse se odzivajo, lahko nas preseneti njihovo doživljanje, razumevanje).

DIGITALNI MEDIJI SO SODOBNI VSTOP V SVET FANTAZIJE

Risanke so se močno spremenile, so ogledalo časa v katerem nastanejo, tako da otrokom prenašajo neka sporočila oziroma zgodbe, teme, ki so aktualne v tem trenutku.

ZNAČILNOSTI OBDOBIJ IN PRIMERI KVALITETNIH VSEBIN

MALČKI (1 - 3 leta)

- Pozornost je manj usmerjena in nadzorovana, krajša.
- Pridobivanje izkušenj in informacij prek zaznavanja in gibanja.
- Raba govora, risanja in začetnega posnemanja za vstop v svet simbolov.
- Pomemben je občutek čustvene varnosti (zato so vsebine za njih tako preproste, na nek način banalne).
- **Pri vsebinah so pomembni zaznavni kontrasti, vizualizacija, ponavljanje pri slikah in govoru, replike iz vsakdanjega življenja, strukturiranost pri prikazovanju in pripovedovanju, neposredno izražena čustva, enostavni socialni odnosi.**
Telebajski (veljajo za prelomne, od takrat naprej v vseh produkcijah za otroke sodelujejo pedagogi in psihologi), Pujsa Pepa.

ZGODNJE OTROŠTVO (3 - 6 let)

- Pozornost je še vedno krajša in bolj razpršena (pri treh letih seveda zmorejo precej manj, kot pri šestih, ko lahko že pogledajo celovečerni film).
- Šibka sposobnost ločevanja resničnosti in domišljije.
Razvoj pojmov, spoznavanja in razumevanja čustev (nadzor nad čustvenim doživljanjem in izražanjem).
- Teorija uma - razumevanje mentalnih stanj (čustev, misli, želja, prepričanj).
- Slovnicična in sporazumevalna funkcija govora.
- Grajenje prijateljstva in socialne interakcije - sposobnost komuniciranja, recipročnosti, empatije, skupnega reševanja problemov.
- Dotaknejo se jih zgodbe, ki sledijo njihovemu spoznavnemu in socialno-čustvenemu razvoju in sprožajo miselne izzive - proti koncu obdobja jih pritegnejo tudi nepoznane stvari.
- **Najbolj neprijetno čustvo je STRAH, najpogosteje jih je strah strah zaradi vsebin, ki so namenjene odraslim; strašijo jih bitja, ki delujejo nevarno zaradi izgleda, vedenja, neomejene moči, svojega odnosa; bojijo se, ko je lik, s katerim se povežejo, v nevarnosti; strah jih je resničnih nesreč, fizičnih poškodb (odsvetuje se gledanje poročil!).**
- Lili iz čarnega zaliva, Simon, Šola za pošasti, Reaktivčki; Kuhar Štef, Tib in Tamtam, Družina Jazbečjak, Bela in Sebastijan, Ernest in Celestinca, Mimi in Liza, V goščavi, Mulčki, Bacek Jon (primerna za otroke in odrasle, nagovarja publiko na različnih nivojih).

SREDNJE IN POZNO OTROŠTVO (6 - 12 let)

- Aktivno usmerjanje pozornosti, fleksibilnost v mišljenju (probleme rešujejo na predstavnih ravni, ne več le na konkretni).
- Konstrukcijski spomin - v mislih doda manjkajoče informacije, divergentno in kritično razmišljanje; vzročno-posledični odnosi.
- **Strah upade, narašča zaskrbljenost, čustva samozavedanja.**
Zanimajo jih vsebine o ljudeh, načini reševanja stisk drugih, vživljanje v dogajanje junakov, razmišljanje o ozadju in rešitvah.
- Bertov dnevnik, Kickbokserka, Gašper in Petra - najboljša prijateljca, Danin dino svet, Jaz sem William.